

TRĂSĂTURILE ȘI CONȚINUTUL OBIECTULUI INFRAȚIUNII DE INSOLVABILITATE INTENȚIONATĂ ȘI INSOLVABILITATE FICTIVĂ

Natalia JANU, drd., asist. univ.,
Facultatea de Drept și Științe sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *The fight against insolvency crimes is part of the primary tasks of society, as a result of which, the elaboration of the normative and legal bases and the practical methods of detection and prophylaxis of these facts has a special importance. The increase in the number of acts of criminal insolvency suggest the topicality of the investigation of these categories of crimes. The reduced efficiency of the acts of combating the intentional and fictitious insolvency is largely determined by the complexity of the legal and criminal qualification of these facts, and the uncertainty and insufficient functionality of the provisions of criminal law in this field. However, the abovementioned suggests that the effectiveness of the influence of legal and criminal prohibitions on insolvency crime is of relevance, especially with regard to the improvement of criminal law and the activity of law enforcement bodies in this field.*

Keywords: *intentional insolvency, fictitious insolvency, debtor, creditor, debt, object of the crime, offence, perpetrator, economic activity, economic crime, social relationship, economic relations, prophylaxis, legal norm, damage, social danger, entrepreneur.*

Institutul insolvabilității este un profitabil instrument pentru afaceriștii de rea credință. Anume din aceste considerente, statului nostru, prin intermediul autorităților care îl reprezintă, îi revine o importantă responsabilitate în stabilirea unor mecanisme cât mai transparente pentru procesele de crearea a legii [7, pp. 234-235].

De asemenea, constatăm că protecția juridico-penală a relațiilor economice de la insolvabilitatea intenționată și fictivă mai este legată direct cu una din problemele fundamentale ale dreptului penal – obiectul infracțiunii. În legătură cu acest subiect, știința dreptului penal nu a înregistrat o unitate de păreri în rândul cercetătorilor. Or, problema obiectului infracțiunii a fost dintotdeauna una dintre cele mai complexe și mai discutate în știința dreptului penal. Perceperea incorectă a esenței și conținutului obiectului infracțiunii generează aprecieri juridico-penale incorecte a infracțiunilor comise [29, p. 32].

În virtutea specificului investigației noastre este irațional să ne antrenăm în discuții de ordin general referitoare caracteristicile juridice ale obiectului infracțiunii. Punctul inițial al cercetării se axează pe ideea că obiect al infracțiunii sunt relațiile sociale ocrotite de lege, iar clasificarea acestuia cunoaște următoarele categorii de obiecte: obiect juridic general; obiect juridic generic (de grup); obiect juridic special (specific al infracțiunii) [1, pp. 152-153]. Doctrina din Federația Rusă evidențiază și obiectul juridic integrat.

Obiectul juridic integrat al infracțiunilor prevăzute de art. 252 și 253 Cod penal al Republicii Moldova [4] reprezintă un complex de relații sociale omogene, similare în sfera relațiilor economice, protejate prin prevederile Capitolului X din legea penală – „Infracțiuni economice”.

E necesar să reținem că, actualmente, în dreptul penal domină o percepere diferențiată a conținutului obiectului integrat a infracțiunilor din sfera economică. În opinia profesorului B. V. Zdravomîslov, *obiectul infracțiunilor economice este reprezentat de grupul de relații sociale ce asigură funcționarea normală și corespunzătoare a economiei* [27, pp. 134-135]. Cercetătorul A. I. Rarog susține că obiectul acestor infracțiuni cuprinde *relațiile sociale care asigură funcționarea normală a economiei unei țări, în calitate de complex unic al activității gospodărești* [26, p. 111].

Latura pozitivă a tuturor acestor definiții constă în faptul că economia este recunoscută ca sistem complex, componentă intactă etc. Or, legea penală protejează nu doar diversele ramuri ale economiei, dar și principiile, interesele care nu sunt exprimate material, dar se regăsesc în toate domeniile și sferile economiei [29, pp. 34-35].

Conținutul activității economice este perceput în mod diferit. Reieșind din esența obiectului integrat și al celui generic, din structura legii penale, concluzionăm că acestea nu sunt identice. Activitatea economică este absorbită de categoria „economică”; ea reprezintă doar un element structural al acestei noțiuni [29, p. 36].

În virtutea acestui fapt, unii savanți recunosc în calitate de obiect generic al infracțiunilor economice *sistemul relațiilor sociale în domeniul activității economice a societății, protejat de stat, orientat spre dezvoltarea relațiilor de piață* [22, p. 147]. Alți cercetători opinează că obiectul generic al infracțiunilor economice este constituit din *relațiile sociale care apar și se dezvoltă în legătură cu desfășurarea normală a activității economice referitoare la producția, distribuirea, schimbul și întreținerea, consumul serviciilor și a bunurilor materiale* [26, p. 112].

Menționăm că este corectă opinia autorului Nenaidenco A. G., care afirmă că obiectul generic al infracțiunilor economice îl reprezintă interesele economice ale statului, ale antreprenorului, în particular, și ale cetățenilor (consumatorilor) [21, p. 66].

Or, în virtutea multiplelor definiții ale obiectului generic al infracțiunilor economice, puse la dispoziție de literatura de specialitate, constatăm cu certitudine că acesta cuprinde relațiile sociale din domeniul activității economice. Prin activitate economică subînțelegem relațiile care se nasc între persoane în procesul de producție, distribuire, schimb și de consum al mărfurilor, precum și pe durata acestor procese [18, pp. 7-8].

În privința obiectului special (specific) al infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și intenționată, înregistrăm diferite opinii. Profesorul B. M. Leontiev recunoaște, în calitate de obiect special al infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată, relațiile sociale din domeniul creditării și activității bancare [22, p. 148]. Alți cercetători definesc obiectul special al acestor infracțiuni ca fiind relațiile sociale din domeniul ordinii de realizare a activității de întreprinzător [28, p. 792]. Unii, la rândul lor, descriu acest obiect ca fiind acele interese legale ale creditorilor, precum și ale altor per-

soane, a căror ocrotire și satisfacere este prevăzută de lege [25, pp. 213-214]. Cercetătorul Lopașenco N. A. recunoaște ca obiect al infracțiunii de insolvabilitate fictivă relațiile sociale în privința realizării, respectării prevederilor principiului bunei credințe din partea subiecților activității economice, iar ca obiect al infracțiunii de insolvabilitate intenționată – relațiile sociale privind respectarea principiului interzicerii formelor ilegale de comportament în cadrul activității economice [20, p. 47]. Autorul Șavaev A. G. atribuie la obiectul special al infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată relațiile sociale legate de insolvabilitate [30, p. 48]. A. M. Iacovlev consideră că obiectul special al infracțiunilor analizate se regăsește în drepturile, libertățile, necesitățile participanților la relațiile economice, prejudiciate prin aceste fapte [31, p. 48]. Un alt autor, E. A. Bondari este de părerea că obiectul special al infracțiunilor analizate este constituit din relațiile sociale, apărute în procesul desfășurării procedurii de insolvabilitate conform prevederilor legii, deoarece faptele legate de insolvabilitate nu atentează la activitatea de antreprenor a debitorului, ci asupra acestei proceduri [12, p. 108]. În legătură cu această opinie, este oportun să atragem atenție la poziția unui alt cercetător – Nenaïdenco A. G., care evidențiază următorul moment: *Separarea intereselor organizațiilor și antreprenorilor, legate de insolvabilitate, într-o categorie separată nu reflectă corespunzător conținutul acestor norme. În afară de aceasta, ordinea de desfășurare a insolvabilității este folosită nu drept scop, ci ca mijloc, procedeu, aplicat de către cel vinovat, cu respectarea tuturor prevederilor legii în vederea realizării planului infracțional. În fine, însuși procedura de insolvabilitate, reglementată prin lege, nu poate suporta o anumită influență, chiar și de ordin negativ* [21, p. 73]. Același autor susține că obiectul special al infracțiunii de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă include *interesele legitime ale debitorului și creditorului, legate de desfășurarea activității de întreprinzător în condițiile economiei de piață. Aceste interese se regăsesc în comportamentul legal și previzibil al debitorului și creditorului, în executarea deplină și corespunzătoare a obligațiilor care le revin*. În caz de insolvabilitate fictivă sau intenționată, susține același autor, are loc un atentat asupra intereselor organizațiilor și antreprenorilor în calitatea lor de participanți la relațiile juridice civile. Atentatul se desfășoară asupra intereselor organizației în privința patrimoniului care îi aparține. În situația insolvabilității intenționate, interesele patrimoniale ale creditorului sunt prejudiciate de pe urma neîndeplinirii de către debitor a obligațiilor sale patrimoniale. În ceea ce privește insolvabilitatea fictivă, creditorul are de suferit de pe urma oferirii anumitor înlesniri, privilegii, scutiri patrimoniale din contul știrbirii și lezării propriilor interese patrimoniale [21, p. 73-74].

Savanții S. Brânză și V. Stati afirmă că obiectul juridic special al infracțiunii specificate la alin. (1) art. 252 CP al RM îl formează relațiile sociale cu privire la corectitudinea onorării de către debitor a obligațiilor sale în fața creditorilor [3, p. 299]. Cu referire la fapta de insolvabilitate intenționată de la alin. (3) art. 252 CP al RM, aceiași autori susțin că obiectul juridic special este constituit din relațiile sociale cu privire la corectitudinea onorării de către banca debitoare a obligațiilor în fața creditorilor [3, p. 305].

Cu referire la insolvabilitatea fictivă, S. Brânză și V. Stati declară că obiect material al infracțiunii vizate îl constituie relațiile sociale cu privire la temeinicia intentării unui proces de insolvabilitate [3, p. 307].

Concluzionând în privința opiniilor exprimate supra, putem identifica două poziții de bază în știința dreptului penal: unii cercetători susțin conținutul unic a obiectului special al infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intențională; ceilalți pun accent pe obiectul special diferit, neidentificabil al acestor infracțiuni. Or, după cum susține autorul Hăculov M. H., cât de paradoxal nu ar fi, ambele puncte de vedere sunt corecte, ceea ce, de fapt, exclude sensul oricărui critici, deoarece noțiunea de „obiect special” reprezintă componenta unei clasificări științifice. Pentru ea sunt importante scopurile și sarcinile urmărite de cercetătorii juriști prin identificarea, separarea unui anumit grup de relații sociale [29, p. 42].

Relațiile sociale, protejate prin incriminarea faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată, apar și există în legătură cu instituția insolvabilității, în calitatea ei de concept de stat de ameliorare și susținere a economiei de piață. Or, obiectul acestor relații sociale există și se dezvoltă în afara insolvabilității faptice [29, p. 42].

În cadrul clasificării științifice a obiectului infracțiunii, obiectul special al faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată coincide cu obiectul nemijlocit.

Autorul N. N. Afanasiev consideră că obiectul nemijlocit de bază al faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată ține de domeniul de activitate ale organelor de stat, împuternicite să organizeze lucrul în raport cu întreprinderile falimentate [17, pp. 444-445]. Poziția respectivă nu este totalmente corectă. Or, ea nu permite să identificăm cu precizie locul obiectului nemijlocit de bază a insolvabilității fictive și intenționate în calitatea lui de parte componentă a obiectului special al infracțiunilor economice. Deoarece cercetătorul N. N. Afanasiev plasează accentul pe sfera de activitate ale organelor statului, apoi obiectul nemijlocit de bază al acestor infracțiuni (insolvabilitate fictivă și intenționată) poate fi inclus fără nici o îndoială în conținutul obiectului special al infracțiunilor care atentează la interesele statului. Acest lucru este, însă, contrar esenței art. 252 și 253 din Codul penal al Republicii Moldova.

Alți savanți declară și susțin că, în cazul nostru, obiectul nemijlocit de bază este format din relațiile sociale ce asigură interesele activității economice în domeniul antreprenoriatului [15, p. 165; 23, pp. 37-38]. Nu susținem nici această poziție. Or, o asemenea definiție este prea separată și izolată, nepermițându-ne să stabilim prin ce se deosebește obiectul infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată de alte fapte care atentează la interesele activității economice în domeniul ce ține de antreprenoriat – practicarea ilegală a activității de întreprinzător; pseudoactivitatea de întreprinzător etc.

Nenaidenco A. G. în calitate de obiect nemijlocit al infracțiunii de insolvabilitate intenționată recunoaște doar interesele patrimoniale ale debitorului și ale creditorului acestuia privind obținerea patrimoniului care li se cuvine. Totodată, atentarea la interesele patrimoniale ale creditorului se exprimă în acțiuni privind scoaterea activelor din posesia debitorului, ceea ce generează imposibilitatea încasării de la acesta din urmă a plăților care i se cuvin creditorului [21, p. 75]. Prejudicierea intereselor debitorului în caz de insolvabilitate intenționată constă în limitarea capacității lui de a exercita activitatea comercială (obținerea împrumuturilor, eliberarea garanțiilor, cesiunea de creanță etc.) ca rezultat al diminuării masei patrimoniale. Or, în speță, și creditorul, și debitorul (spre deosebire de conducătorul de rea-credință) sunt cointeresați în păstrarea patrimoniului debitorului: primul – deoarece speră să obțină satisfacție patrimonială, cel de al doilea – pentru a stinge datoria și continuarea activității comerciale [21, pp. 76-77].

Autorul V. Berliba susține că, în cazul infracțiunii de insolvabilitate intenționată, obiectul nemijlocit de bază îl constituie relațiile sociale care apără activitatea legală de antreprenoriat, bancară etc. și determină asigurarea intereselor legitime ale creditorilor. Obiectul nemijlocit facultativ îl formează relațiile sociale, care asigură interesele patrimoniale ale creditorilor [5, p. 551].

O altă situație înregistrăm în cazul insolvabilității fictive. Aici, din considerente de anunțare falsă a insolvabilității debitorului, suferă doar interesele creditorului, deoarece acesta suportă prejudicii din motive de incapacitatea de plată imaginată din partea debitorului. Interesele debitorului în asemenea cazuri nu doar că nu sunt prejudiciate, ci dimpotrivă, apare posibilitatea obținerii anumitor privilegii patrimoniale ca urmare a cedărilor din partea creditorilor [21, p. 77].

Autorii V. S. Ustinov și Iu. A. Gladășev consideră ca obiect nemijlocit al insolvabilității fictive și insolvabilității intenționate interesele patrimoniale ale creditorilor [24, p. 277; 16, p. 195]. O asemenea poziție nu ne permite, de asemenea, să identificăm acea relație socială de bază de dragul căreia a fost instituită răspunderea penală pentru fapte de insolvabilitate intenționată. Or, asupra intereselor patrimoniale ale creditorilor mai atentează un cerc larg de infracțiuni: dobândirea creditului prin înșelăciune; încălcarea regulilor de creditare etc.

În opinia noastră, este mai corect să recunoaștem în calitate de obiect nemijlocit al insolvabilității intenționate exercitarea activității de întreprinzător în ordinea stabilită de lege sau previzibilitatea insolvabilității. Insolvabilitatea intenționată reprezintă una din modalitățile de înșelare a creditorilor, precum și a altor persoane cointeresate cu scopul de a se eschiva de la stingerea totală sau parțială a datoriei. Sensul unei asemenea operațiuni constă în faptul că, în conformitate cu legislația civilă, cerințele creditorului neacoperite din considerente de insuficiență a patrimoniului întreprinderii lichidate, sunt considerate ca fiind executate (stînse). Întreprinderea falimentată este eliberată de la executarea obligațiilor rămase. Răspunderea penală survine pentru folosirea intenționată a acestor prevederi în scopul obținerii foloaselor, câștigurilor pentru sine sau în interesul persoanelor terțe [19, p. 74].

Din acest considerent, în calitate de obiect suplimentar nemijlocit al infracțiunii de insolvabilitate intenționată este recunoscut, de cele mai frecvente ori, interesul patrimonial al creditorului [23, p. 88].

În calitate de obiect nemijlocit al infracțiunii de insolvabilitate intenționată figurează interesele legale ale debitorului și creditorului în privința obținerii patrimoniului care li se cuvine, asupra căruia este îndreptată nemijlocit acțiunea infracțională a persoanei vinovate. Obiectul nemijlocit al insolvabilității fictive îl reprezintă doar interesele legale patrimoniale ale creditorilor în privința obținerii patrimoniului care li se cuvine [21, p. 79].

La rândul său, obiectul nemijlocit de bază al insolvabilității fictive este tratat diversificat în literatura de specialitate. Autorul V. Berliba susține că obiectul nemijlocit al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare este condiționată de realizarea activității legale de întreprinzător, bancare etc., asigurându-se interesele prevăzute de lege ale creditorilor în situația de insolvabilitate [5, p. 553].

În același timp, se înregistrează și o unitate de păreri că obiectul nemijlocit de bază al insolvabilității fictive coincide de deplin cu obiectul analogic al faptei de insolvabilitate intenționată [15, p. 186; 14, p. 133]. Susținem integral acest punct de vedere, urmare a cărui fapt recunoaștem în calitate de obiect nemijlocit de bază al infracțiunii de insolvabilitate fictivă ordinea de desfășurare a activității de întreprinzător, stabilită de lege, în condiții de previzibilitate sau de prezență a insolvabilității. Obiectul suplimentar nemijlocit al insolvabilității fictive este reprezentat de interesele patrimoniale ale creditorilor.

În același timp, opinăm că obiectul facultativ al faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă se regăsește în relațiile sociale care au legătură, de exemplu, cu drepturile de muncă ale cetățenilor angajați în cadrul întreprinderilor falimentate, cu viața și sănătatea persoanei (de exemplu, îmbolnăvirea sau tentative de sinucidere a creditorului [29, p. 54].

În conținutul articolelor analizate nu se conțin indicații la obiectul material al infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată.

Știința dreptului penal determină obiectul material al acestor infracțiuni ca fiind *patrimoniul, obligațiunile patrimoniale, datele și informațiile referitoare la un anumit patrimoniu, documentele contabile și de evidență, care reflectă activitatea economico-financiară a antreprenorului sau organizației debitor* [12, p. 115].

Noțiunea de „patrimoniu” este definită în legislația civilă. Recunoașterea documentelor ce stabilesc drepturile patrimoniale asupra bunurilor ca obiect material al infracțiunilor de insolvabilitate este pusă la îndoială. Aceasta deoarece documentele legate de faptele de insolvabilitate nu suportă nemijlocit pe sine influența din partea subiectului infracțiunii. Totodată, ele pot fi recunoscute în calitate de obiecte materiale ale altor infracțiuni – de exemplu, confecționarea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false).

De asemenea, e dificil să ne închipuim cum aspectul material al documentului – forma acestuia, – poate fi supusă influenței infracționale în virtutea dependenței ei de conținutul actului, care nu este obiect al lumii materiale. Or, conținutul documentului în raport cu fapta de insolvabilitate intenționată îl reprezintă drepturile organizației asupra patrimoniului, adică interesele cu caracter patrimonial. Respectiv, putem vorbi despre obiectul nemijlocit al infracțiunii și nu despre obiectul material. Din aceste considerente, documentele nu pot fi recunoscute în calitate de obiect material al infracțiunii de insolvabilitate intenționată.

În același timp, prin intermediul documentelor se influențează asupra obiectului material și, în final – asupra obiectului nemijlocit al infracțiunii. Specificul relațiilor legate de trecerea dreptului de proprietate asupra bunurilor de la o organizație la alta constă în documentarea obligatorie a acestui transfer prin încheierea contractelor, cu reflectarea obligatorie a acțiunilor săvârșite în actele contabile. Documentele sunt folosite de făptuitor pentru însușirea bunurilor, pentru obținerea drepturilor patrimoniale asupra obiectului material al infracțiunii. În virtutea acestui fapt, documentele care reflectă transmiterea drepturilor asupra patrimoniului înstrăinat, pot fi recunoscute în calitate de mijloace sau instrumente ale comiterii insolvabilității intenționate. „*Mijloacele*” și „*instrumentele*” comiterii infracțiunii sunt utilizate, în acest caz, în calitate de sinonime, adică este vorba despre un instrumentar material de comitere a infracțiunii. În acest fel, obiectul material al infracțiunii de insolvabilitate intenționată îl reprezintă patrimoniul sub orice formă. În ceea ce privește drepturile patrimoniale, ele reprezintă forma de exprimare și existență a intereselor patrimoniale ale părților, din care considerent nu pot fi recunoscute în calitate de obiect material al infracțiunii, ci doar ca obiect nemijlocit [21, pp. 83-84].

Cercetătorii S. Brînză și V. Stati susțin că obiectul material al infracțiunii specificate la alin. (1) art. 252 CP al RM îl reprezintă, după caz: 1) bunurile – corporale sau incorporale – care fac parte din activul debitorului; 2) bunurile – corporale sau incorporale – care fac parte din pasivul debitorului (care sunt datorate creditorului); 3) oricare act de evidență contabilă sau statistică privind activitatea economică a debitorului [3, p. 299; 11, p. 5]. În cazul infracțiunii de insolvabilitate intenționată, specificată la alin. (3) art. 252 CP al RM, aceiași autori atribuie la obiectul material următoarele componente: 1) cheltuielile excesive; 2) activele băncii; 3) obligațiile nerezonabile; 4) creanțele băncii etc. [3, p. 305].

Și autorul V. Berliba ne vorbește despre obiectul material al infracțiunii de insolvabilitate intenționată, la care atribuie bunurile materiale, obligațiunile patrimoniale, documentele care conțin date (informații) vizând bunurile debitorului, locurile aflării acestora sau altă informație despre aceste bunuri; documentele contabile; actele ce reflectă activitatea economică a antreprenorului individual sau a organizației [5, p. 551]. Or, obiectul material reprezintă masa debitoare, actele contabile, bunurile creditorilor etc. [6, p. 186], toate aceste noțiuni definindu-se în Legea insolvabilității [8].

În privința faptei de insolvabilitate fictivă susținem următoarele: reieșind din definirea noțiunii de „obiect material al infracțiunii”, este evident că, în rezultatul influenței asupra lui, este cauzat un anumit prejudiciu intereselor ocrotite de lege. În același timp nu putem recunoaște că se cauzează prejudiciu material creditorilor în rezultatul influenței subiectului-făptuitor asupra unui document cu aviz (*informarea despre intentarea procesului de insolvabilitate - n.n.*), deoarece acesta nu se modifică, dar este întocmit, ceea ce nu ne permite a-l recunoaște în calitate de obiect material al infracțiunii de insolvabilitate fictivă [21, pp. 84-85].

Autorii S. Brînză și V. Stati exprimă poziția că obiectul material al insolvabilității fictive îl reprezintă anumite documente false, și anume: 1) cererea scrisă falsă de intentare a procesului de insolvabilitate; 2) anexele la această cerere, și ele false [3, p. 307].

În acest fel, obiectul material al infracțiunii de insolvabilitate intenționată este patrimoniul, utilajul, producția finită și mijloacele bănești. Obiectul material al infracțiunii nu este un semn obligatoriu al infracțiunii de insolvabilitate fictivă [21, pp. 84-85].

Concluzii: Cercetarea realizată ne permite să formulăm următoarele **concluzii**:

- 1) Instituția falimentului reprezintă un element indispensabil al economiei de piață. Numărul de cauze privind insolvabilitatea este în creștere, în special, în condițiile de instabilitate economică a statului. Concurența înaltă, neonorarea reciprocă a obligațiilor financiare, schimbul radical al cererii și ofertei pot reduce la zero chiar și cele mai eficiente planuri economice ale întreprinderilor. Ca rezultat, suferă nu doar debitorii, dar și partenerii lor de afaceri. Or, în aceste condiții, un grad avansat de periculozitate îl reprezintă faptele de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.
- 2) obiectul nemijlocit al infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă cuprinde relațiile sociale, care apar în cadrul falimentării în ordinea stabilită de lege, în privința bunurilor și obligațiilor patrimoniale ale debitorului și referitor la protecția intereselor legale ale participanților la procesul de insolvabilitate.
- 3) obiectul material al infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă este constituit din informațiile vădit false privind falimentarea persoanei juridice sau a antreprenorului, răspândite publicului.

Bibliografie:

1. BOTNARU, S. et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005. Vol. 1. 624 p. **ISBN 9975-79-318-5**
2. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2011. Vol. II. 1322 p. **ISBN 978-9975-53-034-7**
3. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2015. Vol. II. 1297 p. **ISBN 978-9975-53-468-0**
4. *Codul penal al Republicii Moldova*: Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. [online]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/331268/>. (accesat pe 08.08.2021).
5. *Codul penal al Republicii Moldova*: [Nr. 985-XV din 18 aprilie 2002: cu toate modificările operate până la republicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova: nr. 72-74/195 din 14.04.2009: adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale]: comentariu. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009. 859 p. **ISBN 978-9975-105-20-0**

6. JANU, N. Problema insolvabilității în procesul integrării europene. În: *Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene*. Materialele Conf. internaționale, 4 mai 2018. Chișinău, 2018. p. 182-188. **ISBN 978-9975-3185-7-0**
7. JANU, N. Insolvabilitatea în lumina noilor reglementări. În: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor*. Materialele Conf. șt. internaționale, consacrată celor 75 de ani de la fondarea Universității Bălțene, din 09 octombrie 2020. Volumul II. Bălți, 2020. p. 229-236. ISBN 978-9975-50-256-6.
8. Legea insolvabilității, nr. 149 din 29.06.2012. In: *Monitorul Oficial*. 2012, nr. 193-197 [online] [citat **09.08.2021**]. **Disponibil:** https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95259&lang=ro
9. TRANDAFIR, A.-R. *Răspunderea penală a persoanei juridice*. București: Ed. C. H. Beck, 2020. 563 p. **ISBN 978-606-18-1002-4**
10. ȚURCANU, I. et al. *Drept penal. Partea specială*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005. Vol. II. 605 p. **ISBN 9975-79-324-X**
11. VALENTIN, Șt. G. *Bancruta frauduloasă: Rezumat al tezei de doctorat*. București, 2010. 32 p.
12. БОИДАРЬ, Е. А. *Уголовная ответственность за нарушение законодательства о несостоятельности (банкротства): Дис. ... канд. юрид. наук*. Нижний-Новгород, 2002. 245 p.
13. ВИТВИЦКАЯ, С. С., ВИТВИЦКИЙ, А. А. *Преступления в сфере экономической деятельности (уголовно-правовой аспект)*. Ростов-на-Дону, 1998. 105 p. **ISBN 5-89871-008-6**
14. ВОЛЖЕНКИН, Б. В. *Экономические преступления*. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 1999. 296 p. **ISBN 5-93292-001-7**
15. ГАУХМАН, Л. Д., МАКСИМОВ, С. В. *Уголовная ответственность за преступления в сфере экономической деятельности*. Москва, 1998. 296 p. **ISBN 5-89158-033-0**
16. ГЛАДЫШЕВ, Ю. А. Уголовная ответственность за фиктивное банкротство. В: *Нижегородские юридические записки*. 1996, вып. 2, pp. 195-196.
17. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. Москва: Проспект, 1997. 759 p. **ISBN 5-7896-0011-5**
18. *Курс экономики: Учебник*. Под ред. Б. А. РАЙЗБЕРГА. Москва: ИНФРА-М, 1997. 712 p. **ISBN 5-86225-387-4**
19. ЛАРИЧЕВ В. Д. *Злоупотребления в сфере банковского кредитования. Методика их предупреждения*. Москва, 1997. 221 p. **ISBN 5-89158-016-0**
20. ЛОПАШЕНКО, Н. А. *Преступления в сфере экономической деятельности: понятие, система, проблемы квалификации и наказания*. Саратов: СГАП, 1997. 253 p. **ISBN 5-7924-0011-3**
21. НЕНАЙДЕНКО, А. Г. *Преднамеренное и фиктивное банкротство: актуальные проблемы уголовной ответственности: Дис. ... канд. юрид. наук*. Москва, 2005. 190 p.
22. *Новое Уголовное право России. Особенная часть: Учебное пособие*. Под ред. Н. С. Кузнецова. Москва: Зерцало, 1996. 391 p. **ISBN 5-7218-0039-9**
23. ПИНКЕВИЧ, Т. В. *Преступления в сфере экономической деятельности: Уголовно-правовая характеристика, система, особенности квалификации*. Ставрополь: Ставрополь сервис школы, 2000. 207 p. **ISBN 5-93078-030-7**
24. *Практикум по уголовному праву: Учеб. пособие*. Под ред. Л. Л. КРУГЛИКОВА. Москва: Бек, 1997. 487 p. **ISBN 5-85639-194-2**
25. *Российское уголовное право: Особенная часть*. Под ред. В. Н. КУДРЯВЦЕВА, А. В. НАУМОВА. Москва: Юрист, 1997. 493 p. **ISBN 5-7357-0194-0**
26. *Уголовное право России. Особенная часть: Учебник*. Под ред. А. И. РАРОГА. Москва: ИМПЭ: Триада, 1996. 479 p. **ISBN 5-86344-050-3**
27. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. Под ред. Б. В. ЗДРАВОВОСЛОВА. Москва: Юрист, 1996. 559 p. **ISBN 5-7357-0081-2**
28. *Уголовный кодекс Российской Федерации. Постатейный комментарий*. Москва: Зерцало; ТЕИС, 1997. 791 p.
29. ХАКУЛОВ М. Х. *Неправомерное (преднамеренное и фиктивное) банкротство: Дис. ... канд. юрид. наук*. Кисловодск, 2000. 161 p.
30. ШАВАЕВ, А. Г. *Борьба с преступлениями и иными противоправными посягательствами на негосударственных субъектов экономики (криминологические, уголовно-правовые и организационные проблемы): Дис. ... канд. юрид. наук*. Москва, 1997. 290 p.
31. ЯКОВЛЕВ, А. М. *Социология экономической преступности*. Москва: Наука, 1988. 251 p. **ISBN 5-02-012844-9**